

О. ГЛОД (Львів)

РЕГІОНАЛІЗМ ТА АНТИІМІГРАЦІЙНІ НАСТРОЇ В БЕЛЬГІЇ

Бельгія належить до однієї із тих європейських країн, де національна самоідентифікація є досить проблем явищем. Як серед британців прийнято поділ на шотландців, англійців, так і серед населення Бельгії початковим стоїть питання про приналежність до Валлонії чи Фландрії. Останні роки внутрішній конфлікт тільки посилюється, що призводить до напруженої політичної ситуації. Свою лепту у загострення ситуації вносить як специфіка виборчої системи та і те, що всі політичні сили поділені за мовним та етнічним принципами. Виняткове право обирати серед усіх політичних партій маю тільки жителі округу Брюссель. Регіональний поділ є настільки глибокий, що говорячи, про антиімміграційні настрої у країні, необхідно враховувати історичну, політичну та географічну специфіку що склалася. Щодо ставлення до іноземців, то тут необхідно враховувати залежність від самоідентифікації себе як валлонця чи бельгійця та фламандця чи бельгійця. Мадденс Б., Білліет Я., Беертен Р. встановлюють на основі вивчення національної ідентифікації та ставлення до чужинців у багатонаціональних суспільствах таке співвідношення в залежності від регіону проживання. У Фландрії позитивне ставлення до іноземців переважає серед тих, хто ідентифікує себе з Бельгією і негативне, серед прихильників регіональності. У Валлонії навпаки, позитивне ставлення до іноземців переважає серед прихильників регіоналізму [1, с. 45]. Таким чином, можна говорити про регіональний запит на існування антиімміграційних партій у Фландрії та відносно неуспішність франкофонських Нового Бельгійського Фронту та Національного Фронту. Щоб зрозуміти причини такої різниці Ван Дам Д. проводить порівняльний аналіз асоціативного ряду коли мова іде про Фландрію та Валлонію. Якщо перша асоціюється з фламандською мовою та культурою, окремою етнічною групою то під Валлонією розуміється соціально-економічний розвиток. Культурний асоціативний ряд не є настільки сильним як у випадку з Фландрією. Навпаки, мова іде не про збереження культурного надбання, а про його відкритість, толерантність [2, с. 47-48]. На нашу думку, така різниця полягає у більшій економічній потужності та фінансовій незалежності від центру Фландрії. Крім того, економічний стан Валлонії вимагає значних субсидій.

Щодо причин пояснення сильнішої відкритості при «Я» = «валлонець» до чужинців, ніж при «Я» = «фламандець», то тут необхідно враховувати елемент національної самоідентифікації. Для фламандців вони є не тільки окремою етногрупою в складі держави Бельгії, вони є окремою національною одиницею. Саме тому, в цій провінції досить слабким є ідентифікація «Я» = «бельгієць». Згідно гіпотези, що чим сильніший зв'язок особи з переважаючою групою, тим сильніше його відштовхування індивіда з іншої групи. У Валлонії сильнішим ідентифікація індивіда як бельгійця і слабша як валлонця на рівні нації. Тому, серед тих, хто асоціює себе як «Я» = «бельгієць» вищий процент відштовхування іноземців. Що ж до самої Бельгії, то її загальнонаціональна політика залишається максимально відкритою та об'єднуючою до всіх етнічних груп, які її населяють. Однак, як свідчать статистичні дані, в 1991-1997 роках, антиімміграційні настрої в країні тільки зросли. Так, в 1991 р. їх процент становив 32, в 1994 р. – 41, а в 1997 р. – 60, а процент населення в 1997 році, яке вважає себе расистами становив понад 50 [3, с. 65, 67]. Незважаючи на спроби створити загальнонаціональний «санітарний» кордон для фламандського антиімміграційного націоналістичного руху, особливого успіху в цьому напрямку не було досягнуто. Судове рішення про заборону діяльності Фламандського Блоку як кримінальної організації вилилось в створення нової партії Фламандських Інтерес. Однак, досі в західноєвропейській науковій думці не вщухає зацікавленість Фламандським Блоком. Адже саме він є одним із засновників руху крайніх правих а Західній Європі. Також варто відмітити, що успіх Фламандського Блоку можна пов'язувати із чудовою партійною організацією. Саме чітка вертикаль і дисципліна (Сталінський тип партій⁹) давала можливість партії так успішно розвинутись. Відсутність чіткої партійної структури не дає можливості франкованному Національному Фронту стати однією з передових партій Бельгії, незважаючи на достатньо високий процент

⁹ До Сталінського типу партій Фламандський Блок відносять Свингендов М. та Івалді Г. у статті «Екстремістсько-права утопія в Бельгії та Франції: ідеологія Фламандського Блоку та Французького Національного Фронту» с. 2

голосів, які він отримував у Валлонії та в окрузі Брюссель. [4; с. 59]

Фламандський Блок сягає своїм коріння у післявоєнний період, коли на території Фландрії існувало декілька націоналістичних організацій. Однією з основних на той час була Народна Унія (Volkstuin). Подальша її діяльність в напрямку реорганізації територіального устрою Бельгії відштовхнула від неї ряд її прихильників. Як результат, було створено декілька малих націоналістичних структур ідеологічним наставником яких був Діппен К., майбутній засновник Фламандського Блоку. В 1977 році було створено Фламандсько-Націоналістичну Партію та Фламандську Народну Партію, які у 1979¹⁰ об'єдналися у Фламандський Блок – «перше з часів Другої Світової Війни об'єднання в різні елементи фламандського екстремістського правого націоналізму і проявлено їх в самостійну партійну організацію» [5. с. 61] Основна кількість прихильників партії проживала в окрузі Антверпен, а загальна чисельність, за офіційними даними адміністрації Фламандського Блоку, сягала 11 000 осіб. Крім добре організованої структури, партія володіла і медійним ресурсом. [6; с. 480]. Хороша фінансова підтримка давала можливість проводити відкриті семінари, конференції для пропоянги своїх поглядів. За тими ж таки офіційними даними Фламандського Блоку, високий процент членства в партії належав молодим високоосвіченим людям. Хоча, як показує міжнародна практика, серед молоді з високим рівнем освіти антиімміграційні настрої не є популярними. На своїх останніх загальнонаціональних виборах в 2003 та регіональних в 2004 роках, партія досягла надзвичайно хорошого результату. На загальнонаціональних виборах Фламандський Блок отримав 11,3% голосів, що дорівнює п'яти місцям у Сенаті та 11,8% (18 місць) у палаті Представників. На регіональних показник отриманих голосів у Фландрії (включаючи Брюссель) був 24,15%, що дорівнює 32 місцям у фламандському парламенті, що на 10 більше, ніж у 1999 році [8]

Ідеологічна база Фламандського Блоку описана в «70-ти пунктному плані» (Het 70 puntenplan)¹¹. На виборах обох рівнів в 90-ті роки додався принцип «солідарного громадянського суспільства», що за своєю суттю близьке до солідарного корпоратизму Б. Муссоліні та спирається на ідеологію фламандського солідаризму створеного пронацистськими Вердінасо (Verdinaso – Verbond van Dietse Nationaal-Solidaristen – Союз Голландського Націонал-Солідаризму) та ВНВ (VNV – Vlaams Nationaal Verbond – Фламандський Національний Союз). [7; с. 9] На думку лідера партії Девінтера Ф., саме фламандський солідаризм, стоячи частково на засадах неолібералізму, здатний стати третім шляхом розвитку суспільства, може реально протиставлятися ідеологіям традиційним політичним партіям, а його гаслом має стати нове протиставлення «мультикультуралізм v національна ідентифікація». Уявлення Фламандського Блоку про соціо-економічні утворення були досить утопічними, оскільки вимагалось створення однорідного етнічного угруповання, в якому не мало би бути конфліктів інтересів та конфліктів між окремими елементами групи. Що ж до найбільш цікавої для нас аспекти ідеологічної програми Фламандського Блоку, то ситуація склалась наступним чином. Загальним гаслом для їх «70-ти пунктного плану» може служити фраза «Нааявність великої кількості іммігрантів повільно, але остаточно змінила наш світ. Їх присутність змінює зовнішній вигляд вулиць, призводить до збільшення злочинності і зростання безробіття» [9].

«70-ти пунктний план (версія 1996)¹² Фламандського Блоку починається з критики діяльності Центру щодо забезпечення рівних можливостей та боротьби з расизмом та його директора Лемана Й. як таких, що створюють проімміграційне лоббі, проводять політику пропаганди багатокультурного суспільства і вимагають покарання тих, хто не згідний з такою ситуацією. В подальшому Фламандський Інтерес пояснюватиме заборону Фламандського Блоку саме як переслідування інакомислячих і зі своєї сторони звинувачують Центр та його керівництво у відмові захищати інтереси власного народу. [10; п.1]

Наступними обов'язковими кроком для зменшення кількості іноземців, що проживають в Бельгії – є створення парламентської комісії з питань імміграції; державного секретаріату для іммігрантів; ліквідація проімміграційного лоббі; введення відкритої статистики щодо рівня криміногенності серед іммігрантів, «оскільки починаючи з 1993 року не є у вільному доступі» [11; п. 6]. Організація референдуму щодо дослідження думки суспільства з даного питання – є найбільшим демократичним варіантом розвитку подій.

Важливим принципом, якого мають дотримуватися, однак, який регулярно порушується бельгійськими правлячими колами – є принцип першості власного народу. Серед випадків порушення принципу першості є виділення державної квоти на державні посади для іноземців (враховуючи високий рівень безробіття серед місцевого населення), отримання ними контрактної роботи в інших сферах. Така сама ситуація, на думку Фламандського Блоку складається в сфері соціального житла. Так, згідно даних, що приводяться в пункті № 24, у 1994 році 15% тих, кому надано соціальне житло у Фландрії є іноземцями, в той час, як загальна цифра по країні становить «всього лиш» 4,8 %. «Всього лиш» виділено самим Фламандським Блоком, для підкреслення надзвичайно високо проценту кількості наймачів-іноземців. Всі ці вище перелічені «порушення» принципу першості власного народу є, на думку Фламандського Блоку, позитивною дискримінацією.

Наступним слабким місцем Бельгії в процесі регулювання імміграції називається досить проста та швидка процедура отримання тимчасового дозволу на проживання та громадянства. Дуже часто останнє використовується для покращення матеріального становища іноземця. Необхідним, на думку ідеологів Фламандського Блоку, є повернення процедури отримання громадянства за правом крові – тільки ті народжені на території Бельгії мають право отримати одразу ж громадянство, чий батько/мати є бельгійської національності. Виступає партія і за ліквідацію подвійного громадянства, адже жителі Північної Америки регулярно використовують це право. Процедура отримання бельгійського паспорта має складатися із тесту на громадянство, який включатиме знання мови, традицій, законів, політичних інститутів, проживання в країні не менше 10 років та хорошу поведінку здобувача. Засудження до позбавлення волі на термін від трьох місяців має бути

¹⁰ За даними Норріса П., створено в 1978 році.

¹¹ На думку деяких вчених, цей програмний документ є нічим іншим як в значній мірі адаптацією «50-ти пропозицій щодо імміграції» французького Національного Фронту.

¹² Існує дві версії «70-пунктного плану». Перша датована 6 липня 1992 р. і ще називається «70-пунктний план Філіпа Девінтера» і являється відповіддю королівському комісару з проблем міграції П. Д'Ондт і була представлена як «Захід перед вибором».

підставою для позбавлення особи громадянства. Щодо популярного варіанту возз'єднання сімей, то він називається єдино можливим варіантом легально обійти процедуру легального способу іммігрувати в Бельгію та таким, що серйозно підриває фінансову стабільність та суспільне благополуччя країни. До того ж, майже половина тих, хто використовую цей спосіб імміграції є мароканцями. Взагалі, імміграція осіб з неєвропейських мусульманських країн є надзвичайно проблемною, адже іслам суперечить традиційним європейським цінностям – демократії, рівності чоловіка та жінки, відокремленості церкви від держави. В той же час, іслам, як одна з релігій¹³ має право сповідуватися на території Бельгії.

Будучи євроскептиками, Фламандський Блок вважає існування Шенгенської та Дублінської угод однією з найголовніших причин напливу іноземців в Бельгію. Він не тільки поєднує цих два явища, а й пропонує радикальне вирішення неблагополучної ситуації - якомога швидше відповістися від цих угод. Шенгенська зона створювалась виключно для європейських країн та їх громадян, однак успішно використовується неєвропейцями. «Замість того, щоб скасовувати пункти перетину кордону, необхідно їх відновлювати та суворо перевіряти іноземців та прохачів політичного притулку» [12; п. 35] Необхідним, на думку Девінтера Ф. та його прихильників, є перегляд усіх конвенцій, угод, які стосуються біженців, прохачів політичного притулку в сторону посилення вимог до цих категорій.

«70-ти пунктним планом» Фламандський Блок вважає за необхідне надання можливості навчатися іноземним студентам тільки в тому випадку, якщо вони підпишуть декларацію про повернення на батьківщину після закінчення навчання. Період перебування особи як студента на території країни не має давати права подаватися на громадянство. Необхідним є висилка усіх осіб, що нелегально перебувають в Бельгії, створення окремої поліції зі справ іноземців, оскільки 9% ув'язнених є іноземцями, створення зон утримання під вартою, скасування можливості навчатися дітям нелегалів (таким чином це сприятиме їхньому поверненню на батьківщину); ліквідація організацій, що надають підтримку нелегальним іммігрантам, оскільки це є прямим порушенням законів; обмеження надання допомоги на дітей. Цікавим пунктом, який має стимулювати зменшення кількості іноземців в країні, є введення податку для роботодавця на працевлаштування іноземних осіб. Таким чином каратися має не тільки надання робочого місця іноземцю, але і співпраця з іноземними субпідрядниками. В той же час, ті особи іноземного походження, які працювали на розвиток соціальної системи Бельгії, мають право на отримання пенсій, страхування, надання допомоги у разі отримання виробничої травми чи нещасного випадку. Також виплачуватиметься пенсія у випадку поверненню на батьківщину.

Фламандський Блок старався максимально зменшити кількість іноземців в Бельгії, особливо у Фландрії. Пояснюється це не тільки піклуванням про власний народ, але і про ті країни, з яких приїжджають іноземці. Оскільки, основна кількість іноземців є вихідцями з країн, що розвиваються, або з третіх країн, повернення іммігрантів надасть поштовх розвитку цих економік, а самі іммігранти мають унікальну можливість змінити соціально-економічну ситуацію в своїй батьківщині та передати знання отримані в Бельгії своїм співвітчизникам [13; п. 68].

Ідеологічне підґрунтя Фламандського Блоку базується на повному чи практично повному виключенню іноземці як структурного елемента бельгійського суспільства. Така ситуація склалася не випадково. Як уже зазначалося вище, своїм корінням партія сягає у пронацистські організації, чия ідеологія опиралась на німецький націоналізм, що опиралась на першість мови та культури. Так само чинить і Фламандський Блок. Вимога повернення права крові є прямим підтвердженням цього. Також, крім антиімміграційного характеру, ідеологія Фламандського Блоку має і расистський характер. Саме такими можна розцінювати заклики до масової депортації, обмеження прав іноземців, створення особливого штрафу для компаній в яких працюють іноземці, обмеження в кількості дітей. Суспільство має бути побудоване як єдина етнічна група котра базується на мові та культурі і діяльність її еліти має бути направлена на захист від проникнення чужорідних елементів якими є іноземці, особливо особи незахідного походження. Все це знову таки перегукується з нацистською ідеологією та є прямим порушенням прав людини. Також як расистську та таку, що направлена на виключення іноземців можна розцінювати розроблену ідеологами партії біологічну теорію національностей, яку схематично можна зобразити у вигляді піраміди. На її вершині знаходяться фламандці, голландці та африканаси. На нижчому рівні стоять франкомовні фламандці округу Брюссель, франкомовні Валлонія на Французька Фландрія. Належачи до однієї раси з першими (фламандці, голландці та африканаси), ця етнічна група є культурно відмінною і розмовляє іншою мовою. В самому низу знаходяться неєвропейські національності, які не мають жодних расових, культурних, територіальних спільностей з фламандцями. Чи не знається, що це дуже сильно нагадує расову теорію яку проповідували ідеологи нацизму? Також, враховуючи, що Фламандський Блок є особливо популярний серед низькваліфікованих працівників та так званих «синіх комірців», Біллет Я. та де Вітте Г. із Католицького університету Льовена (Бельгія) у дослідженні «Щоденний расизм» як утвердження «політичного расизму» в Фламандській Бельгії» розділяють расизм цієї партії на два рівні – щоденний та політичний. Саме щоденний расизм, як прояв страху перед економічною нестабільністю двох вище зазначених категорій, є особливо популярний і служить підґрунтям для його вираження у політичному расизмі.

Незважаючи на судову заборону в 2004, Фламандський Блок досі продовжує своє успішне існування під назвою Фламандський інтерес. Як показують політичні реалії, поки існуватимуть сильні регіональні антидержавні настрої, які знаходять свій вияв на загальнонаціональному рівні, закріплений законодавчо поділ країни за мовним на етнічним принципом, існуватиме соціальна незахищеність окремих категорій населення і вони відчуватимуть страх втратити існуючі матеріальні блага через збільшення кількості іноземців та доки правлячі еліти не зможуть запропонувати загальнодержавну ідеологію, яка б успішно була протиставлена ідеології Фламандського Блоку, до того часу, партія володітиме значною підтримкою серед населення Фландрії.

1. Maddens B., Billiet J., Beerten R. National identity and the attitude towards foreigners in multi-national states: the case of Belgium/ Journal of

¹³ Крім ісламу право легально діяти на території Бельгії маю Римська Католицька Церква, Протестантська Церква, Іудаїзм, Грецька Православна Церква.

Ethnic and Migration Studies Vol. 26, № 1 January 2000

2. Maddens B., Billiet J., Beerten R. National identity and the attitude towards foreigners in multi-national states: the case of Belgium...
3. Williams M. H. The impact of radical right-wing parties in the west European countries. New York, Palgrave Macmillan. 2006, p. 236.
4. Swyngedouw M., Ivaldi G. The extreme right utopia in Belgium and France: The ideology of the Flemish Vlaams Blok and the French front national / West European Politics, Vol.24, №.3, 2001.
5. Swyngedouw M., Ivaldi G. The extreme right utopia...
6. Walgave S. Swert De K. The making of the (Issue of the) Vlaams Block // Political Communication, № 2, 2004.
7. Swyngedouw M., Ivaldi G. The extreme right utopia...
8. Election Resources on the Internet: Federal Elections in Belgium - Elections to the Senate and the Chamber of Representatives
<http://electionresources.org/be/>
9. Verkiezingen van het Vlaams parlement
10. <http://www.vlaamsparlement.be/vp/informatie/verkiezingen/verkiezingvlaamsparlement.html>
11. Het 70-puntenplan (versie 1996) www.blokwatch.be
12. Het 70-puntenplan (versie 1996)...
13. Het 70-puntenplan (versie 1996)...
14. Het 70-puntenplan (versie 1996)...
15. Het 70-puntenplan (versie 1996)...

SUMMARY

Hlod O. REGIONALISM AND ANTI-IMMIGRATION MOODS IN BELGIUM

While talking about anti-immigration moods in the West Europe it is necessary to take into account that, in some countries, strong regional differences influence policy of political parties. One of such countries is Belgium. In this paper we analyse anti-immigration moods in Flanders and Wallonia. The ideological foundations of the Belgium main anti-immigrant party Flemish Block are investigated.